

РЕЦЕНЗИЯ

върху дисертационен труд за получаване на образователната и научна степен „доктор“ по: област на висше образование: 3, Социални, стопански и правни науки, професионално направление: 3.8 Икономика, научна специалност: Организация и управление (селско стопанство и подотрасли).

Автор на дисертационния труд: Изет Хамез Хоти – задочен докторант към Катедра „Мениджмънт и маркетинг“ при Аграрен университет, гр. Пловдив.

Тема на дисертационния труд: „Стратегическо управление на енергийното производство от аграрни продукти в Косово“.

Рецензент: проф. д.ик.н. Асен Иванов Коварев, Университет по хранителни технологии – Пловдив, област на висше образование: 3, Социални, стопански и правни науки, професионално направление: 3.8 Икономика, научна специалност: Икономика и управление (по отрасли), определен за член на научното жури със Заповед №РД-16-32/14.01.2020 г. на Ректора на Аграрния университет – Пловдив.

1. Кратко представяне на кандидата.

Изет Хоти е роден през 1960 г. в Цикатове (Глоговац), където завършва основното си образование. След това завършва средно специално образование – електротехническото средно училище в Прищина през 1977 г.

След това постъпва на работа в Косовската енергийна корпорация, но продължава образованието си, като завършва висше образование в Университета в Прищина през 1983 г. Провежда специализация в Митровица, която завършва през 1998 г. През 2013 г. завършва магистратура в Катедра „Мениджмънт и маркетинг“ към университета в Прищина.

Понастоящем работи като главен инженер за технологично обучение в ТЕЦ „Косово Б“, където ръководи годишната учебна програма за всички области на обучение и професионални практики на студенти и служители.

2. Актуалност на проблема.

Проблема за стратегическото управление на различните енергийни източници, както в глобален, така и в регионален аспект е с нарастваща актуалност и значимост. Акцентът в настоящата дисертация е върху биомасата. В обосновката на актуалността докторантът включва три групи фактори:

- икономически;
- екологични;
- социални.

За всяка група той разкрива два аспекта:

- положителни;
- отрицателни.

Като съпоставя обективно положителните и негативните ефекти, докторантът твърди, че насърчаването на биомасата като източник на енергия е правилното решение при конкретните условия на Косово.

3. Цел, задачи, хипотези и методи на изследване.

Приемам посочената цел на дисертационния труд, като считам, че наред с оценката на многобройните въздействия, които произтичат от използването на биомаса

изследването е насочено главно към усъвършенстване на стратегическото управление на енергийното производство от аграрни продукти.

Логически добре са обособени и подредени 5 задачи, чието решаване би довело до постигане на целта:

- критичен анализ на стратегическото управление;
- адаптиране на методиката;
- диагностика на суровинната база;
- анализ на производството на енергия от аграрни продукти;
- предложение на проект за енергия от аграрни продукти.

Предметът на научното изследване е много добре формулиран, а обектът – може да се подобри.

Считам също така, че концептуалната теза на дисертационния труд е добре формулирана, като приемам значимостта на трите водещи подтези:

- за потенциала на биомасата като ресурс;
- за подобряване на устойчивостта на енергийния сектор;
- за значението на управленските стратегии за развитието на земеделския сектор.

Посочено е, че за провеждане на изследването са приложени един подход и шест анализа, но запознаването ми с дисертацията показва, че методическият инструментариум е значително по-голям.

4. Онагледеност и представяне на получените резултати,

Дисертационният труд е сравнително добре онагледен. Представен е на 150 страници, като в него са включени 42 таблици и 11 фигури.

При наименованието на някои фигури и таблици не са преодолени езикови бариери. Освен това фигурата на стр. 128 е без номер и наименование. За някои фигури и таблици не може да се разбере авторски продукт ли са или са заимствани от използваната литература.

Считам, че по критерия „онагледеност и представяне на резултатите“ дисертацията е значително по-сладолучлива от автореферата.

5. Обсъждане на резултатите и използваната литература.

Дисертационният труд е с оптимален за професионалното направление обем – 150 страници, включително използваната литература. Считам, че в структурно отношение той е добре оформен в стила: теория-анализ-предложения. Би могло вторият раздел да получи по-конкретно название.

В първия раздел докторантът се опитва да очертае стратегическа рамка на изследването в две вертикали:

- икономическа целесъобразност на използването на енергия от биомаса;
- обосноваване на субсидирането с държавни средства на преработката на биомаса.

Рамката се затваря с още три хоризонтали:

- подходящи показатели за измерване на резултатите от използването на биомаса;
- икономически ефекти, произтичащи от различни сценарии на обработка на биомаса;
- печалбата за общественния сектор от използването на биомаса за отопление.

В този раздел добре е представена методология за количествено параметризиране на различните варианти за използване на биомаса. Наред с преките икономически ефекти от използването на биомасата са очертани още четири групи въздействия:

- екологични ефекти;
- ефекти върху макросредата;

- ефекти върху микросредата;
- ефекти върху устойчивостта и сигурността.

Вторият раздел започва с подробен анализ на биомаса от земеделски култури. Това, което ми прави добро впечатление от този и следващия раздел е много добрата технологична компетентност на докторанта по енергийните проблеми, в резултат на което се е получил икономико-технологичен продукт с високо качество. Но някои таблици, а и част от текетовете са преведени неразбираемо на български език. Дисертацията и авторефератът щяха да спечелят, ако бяха на английски език – ако това разбира се е възможно.

В този раздел добре са представени:

- общото количество на биомаса от отпадъците от земеделски култури за Косово;
- потенциалния енергиен резултат от използването на фуражни и други зелени зърнени култури за производство на биогаз;
- не особено добре – ниската топлина на изгаряне на отпадъци от земеделски култури;
- същото се отнася за електроенергията, топлоенергията и копродуцираната енергия чрез изгаряне на биомаса от земеделски култури;
- количеството електроенергия и топлинна енергия, генерирани от изгарянето на биогаз от зелени зърнени култури;
- енергийния потенциал на биомасата от овощни градини и лозя.

В третия раздел докторантът с добра икономическа и висока технологична компетентност е разработил стратегическите насоки за управление на енергийното производство от аграрни продукти в Косово. Оценявам положително диференцирането на разходите на три групи:

- инвестиционни;
- експлоатационни;
- за биомаса.

Много конкретно е последващото определяне на видовете разходи към всяка група.

Създадената добра методическа диференциация на разходите позволява на докторанта убедително да представи следното:

- разходите за електричество от зърнена биомаса;
- разходите за топлинна енергия от зърнена биомаса;
- разходите за когенерирана електроенергия от зърнена биомаса;
- разходите за електричество, произведено от зелени растения;
- разходите за електричество, произведено от биогаз от животински произход и др.

Като съпоставя голям брой параметри докторантът обобщава, че разходите за производството на електроенергия от биомаса са по-високи в сравнение с електроцентралите Косово А и Б, работещи на лигнит, но за производството на топлоенергия резултатът е обратен.

В заключителната част докторантът много добре резюмира основните резултати от изследването. Приемам за достоверно твърдението, че дисертацията предоставя изчерпателни резултати за съществуващия потенциал на всички видове биомаса, които присъстват в Косово. Този потенциал подробно е анализиран според произхода на биомасата, като е използвана систематика в три групи:

- дървена биомаса:
 - ✓ от гори;
 - ✓ от овощарство и лозарство;
 - ✓ от дървопреработвателна промишленост.
- биомаса от селското стопанство:

- ✓ от растениевъдството;
- ✓ от животновъдството.

Много доброто познаване на икономическите и технологичните особености на енергийния сектор дават възможност на докторанта да направи значими препоръки. Бих могъл да подчертая следните:

- характеристиката на енергийната стратегия на Косово;
- стимулиращите тарифи за венчки възобновяеми енергийни източници;
- промяната на Закона за енергетиката в зависимост от изискванията на Европейския съюз;
- определяне на приоритетните сегменти от възобновяеми ресурси за насърчаване на чуждестранните инвестиции;
- премахване на митата върху вноса на машини и съоръжения за производство на енергия от възобновяеми източници;
- усъвършенстване на системата за администриране на проектите за ВЕИ чрез внедряване на технологията „обслужване на гише“;
- за създаването на система за зелени сертификати за стимулиране на чуждестранните инвестиции.

След тези значими предложения звучи убедително заключението, че стратегическият подход в управлението е фактор за усвояване на енергийния потенциал на аграрния сектор на Косово.

Използваната литература е представена в 85 източника. В количествено отношение тя е оптимална за разработката на добра дисертация. Тя не е подредена според произхода на литературните източници. Освен това е направен опит за превод на оригиналните наименования на някои източници. Считаю, че цитирането и представянето на литературата можеше да се прецизира по-добре.

6. Приноси на дисертационния труд.

В основни линии приемам справката за приносите в дисертационния труд, като ги разграничавам така:

Научни приноси:

- определянето на основните понятия и дефиниции при използването на аграрните продукти като енергийни източници.

Научно-приложни приноси:

- идентифицираните основни рискове при използването на аграрните продукти за производство на енергия;
- разкритите ползи и определените разходи при производството на енергия от аграрни продукти;
- анализът на проекта за производство на енергия от отпадъци.

Считаю, че дисертационният труд има и други приноси, като например:

- формулирането на основните характеристики на енергийната стратегия на Косово;
- конкретните предложения към институционалните органи за промяна на Закона за енергията, за стимулиращите тарифи и др.;
- предположенията за насърчаване на чуждестранните инвестиции;
- предложенията за усъвършенстване на системата за администриране на проектите ВЕИ.

7. Критични бележки и въпроси.

Като оценявам обективно всички трудности, които възникват при ръководството на чуждестранни докторанти, ще си позволя все пак да направя следните бележки:

1. Представянето на дисертацията в езиково и стилно отношение би могло да се подобри.
2. Съществуват таблици и фигури с неясно съдържание и наименование.
3. Фигурата на стр. 128 не е номерирана и озаглавена.
4. Цитирането и представянето на използваната литература би могло да се подобри.
5. Авторефератът би могъл да се състави по-прецизно.

Запознаването ми с дисертационния труд не генерира никакви въпроси, които да поставя пред докторанта.

8. Публикувани статии и цитирания .

Представен е списък с 4 публикации по дисертационния труд, които в количествена отношение отговарят на изискванията на Правилника на Аграрния университет – Пловдив. Като систематика могат да се разпределят така:

- самостоятелни – 2 броя;
- в съавторство – 2 броя.

В колективните публикации докторантът е водещ автор.

Не е представена справка за цитиранията.

Считам, че представеният автореферат отразява обективно структурата и съдържанието на дисертационния труд. Повтарям, че той би могъл да се състави по-прецизно.

Заклучение

Въз основа на научените и приложените от докторанта различни методи на изследване, правилно изведените експерименти, направените обобщения и изводи, считам, че представеният дисертационен труд отговаря на ЗРАСРБ и Правилника на Аграрния университет за неговото приложение, което ми дава основание да го оценя **ПОЛОЖИТЕЛНО**.

Позволявам си да предложа на почитаемото жури също да гласува положително и да присъди на Изет Хамез Хоти образователната и научна степен „доктор“ по научната специалност „Организация и управление“ (селско стопанство и подотрасли).

09.02.2020 г.
гр. Пловдив

Рецензент: _____
проф. _____ев